SOK Mededelingen 58

De nieuwe SOK-mededelingen nummer 58 is onlangs verschenen. Hierin zijn twee artikelen opgenomen met interessante nieuwtjes over de ondergrondse kalksteengroeves van Zuid-Limburg. Het eerste artikel, geschreven door Kevin Amendt, gaat over een onderzoek naar de ontginning van kalksteengroeves waarbij aan de hand van vier typen ontginningsmethoden de ouderdom van een groeve geschat kan worden. Deze typen zijn gebaseerd op het gereedschap dat tijdens de ontginningsperiode zo typerend was.
Het tweede artikel is van Jacquo Silvertant en gaat over de Romeinse bouwsteenwinning en het gebruik van kalksteen in Zuid-Limburg. Vanaf de 19e eeuw ging de opvatting dat de ondergrondse steenwinning in Zuid-Limburg gestart was door de Romeinen geleidelijk over van een hardnekkige vooronderstelling in een voor waar aangenomen historisch feit. Sinds die tijd wordt gediscussieerd over de vraag of de Romeinen in Zuid-Limburg kalksteen hebben gewonnen of niet en zo ja, gebeurde dit dan in ondergrondse groeven of in dagbouw? De volgende vraag betrof natuurlijk de locaties waar dit dan zou moeten hebben plaatsgevonden. Dit artikel beoogt te onderzoeken wat er feitelijk bekend is over Romeinse bouwsteenwinning in Zuid-Limburg en welke conclusies daaraan kunnen worden verbonden. De belangrijkste vraag daarbij is, of de ondergrondse kalksteengroeven in Zuid-Limburg überhaupt een Romeinse oorsprong gehad zouden kunnen hebben.

BESTELLEN

SOK-mededelingen nummer 58 is te bestellen door € 9,00 over te maken op ING-rekening 429851 (Buitenlandse betalingen: BIC: INGBNL2A en IBAN: NL31INGB0000429851) ten name van Publicatiebureau Natuurhistorisch Genootschap te Melick. Vermeld bij omschrijving *SOK-mededelingen nummer 58* en daarnaast uw adres, postcode en woonplaats.

Onderzoek naar de ontginning van een groeve: vier groepen ontginningsmethoden

Kevin Amendt, Rabbeisgaard 29a, 6227 CV Maastricht

Afbeelding 1: Verschillende aspecten van de mergelontginning. Het blokbreken in de onderstaande groeve, het sorteren van mergelpoeder en -brokken en het op maat maken van de blokken. (Compilatie van foto's uit: Van Mergelgroeve tot Bouwwerk in: Limburg in beeld, 6 februari 1929.)

Inleiding

Bij het bezoek aan een onderaardse mergelgroeve of bij onderzoek wordt nu en dan de vraag gesteld: 'Hoe oud is deze gang?'. Het is niet altijd eenvoudig om een gang of groevegedeelte te dateren. Een willekeurig jaartal, ooit geschreven op of gekrast in de mergelwanden, wordt al snel gekoppeld aan de ouderdom van de gang. Hierbij is de kans groot dat de ouderdom van een groeve of groevegedeelte foutief wordt ingeschat. Een goede datering kan worden gemaakt (en een goed inzicht in ontstaansgeschiedenis van een groeve wordt verkregen) door meerdere aspecten te combineren en deze in verschillende mergelgroeven met elkaar te vergelijken. Dit artikel behandelt één van die aspecten, namelijk de gebruikte ontginningsmethoden. Alle in de mergelgroeven gebruikte ontginningsmethoden kunnen worden ingedeeld in vier groepen. Iedere groep wordt gekarakteriseerd door zichtbare kenmerken, die zijn ontstaan door de manier van werken met een bepaalde technologische ontwikkeling.

Het onderzoek naar de ontginning van een groeve

Momenteel wordt gewerkt aan het opzetten van een onderzoeksmethode om de ontginningsgeschiedenis van mergelgroeven op een uniforme wijze te onderzoeken en te beschrijven. De onderzoeksmethode is vooral ontwikkeld in de praktijk[1] en kent een aantal aspecten. De aspecten betreffen verschillende soorten onderzoek en wel naar de:

1 De onderzoeksmethode heeft (samen met de kennis uit eerdere onderzoeksprojecten) zijn vorm gekregen tijdens het veldwerk in de Caesartgroeve dóór Kevin Amendt en Peter Jennekens (2009-heden). Dit veldwerk vindt plaats in het kader van een onderzoeksproject op het plateau van Caestert van het Instituut Europa Subterranea.

3

Romeinse bouwsteenwinning en het gebruik van mergelsteen in Zuid-Limburg

Jacquo Silvertant, Van Peststraat 20, 6301 JT Houthem-St. Gerlach

Afbeelding 2: Enkele afgondelijke stenen uit de mantel van de put te Kesselt waarop bewerkingssporen te zien zijn (VIOE)

Inleiding

Het was slechts een korte zin in het werk van één van de klassieke schrijvers[1] die schijnbaar ten grondslag ligt aan de opvatting, dat de ondergrondse bouwsteenwinning in Zuid-Limburg door de Romeinen zou zijn gestart.

Vanaf de 19e eeuw groeide deze opvatting uit van een hardnekkige vooronderstelling tot een algemeen aangenomen historisch feit. Sinds die tijd wordt gediscussieerd over de vraag of de Romeinen in Zuid-Limburg mergelsteen hebben gewonnen of niet en zo ja, gebeurde dit dan in ondergrondse groeven of in dagbouw? De volgende vraag betrof natuurlijk de locaties waar dit dan zou moeten hebben plaatsgevonden. Dit hoofdstuk beoogt te onderzoeken wat er feitelijk bekend is over Romeinse bouwsteenwinning in Zuid-Limburg en welke conclusies daaraan kunnen worden verbonden. De belangrijkste vraag daarbij is, of de ondergrondse mergelgroeven in Zuid-Limburg überhaupt een Romeinse oorsprong gehad zouden kunnen hebben?

Gezien de relatief grote hoeveelheid informatie die er is over Romeinse gesteentewinning in de omringende landen zal men zich eerst moeten afvragen waarom er, in vergelijking met andere regio's, geen overtuigende bronnen of sites zijn aangetroffen waar mergelsteen door de Romeinen structureel werd ontgonnen? Om een antwoord op deze vraag te kunnen geven, is het allereerst noodzakelijk om te onderzoeken waar het beeld van een Romeinse oorsprong van de Limburgse mergelgroeven nu eigenlijk vandaan komt? Bestudering van de bronnen over dit onderwerp

1 Discussie in de vergadering van het natuurhistorisch Genootschap in: Natuurhistorisch Maandblad 26 (Maanzicht 1937-12) 133-137.

29